

УДК 796.062:796.03

ЗМІСТ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ОЛІМПІЙСЬКИХ СПОРТИВНИХ ЄДИНОБОРСТВ

Артур ПАЛАТНИЙ

*Комітет Верховної Ради України з питань сім'ї, молодіжної політики,
спорту та туризму, м. Київ, Україна, e-mail: palatnyy.a@gmail.com*

Анотація. Можливості досягнення спортсменів та ефективність і результативність діяльності у сфері фізичної культури та спорту суттєво детерміновані з боку правового забезпечення. Мета дослідження: охарактеризувати зміст нормативно-правових документів у контексті розвитку олімпійських спортивних єдиноборств. Установлено, що нормативно-правове забезпечення в Україні проводиться без урахування специфіки національного й міжнародного розвитку видів спорту та їх груп. Зміст документів у контексті розвитку олімпійських спортивних єдиноборств є досить дискретним та зосередженим на різноспрямованих аспектах. Найважливіші частини документів у сфері фізичної культури та спорту, які безпосередньо та опосередковано стосуються розвитку олімпійських спортивних єдиноборств.

Ключові слова: нормативно-правове забезпечення, спортивні єдиноборства, зміст, регулювання.

СОДЕРЖАНИЕ НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫХ ДОКУМЕНТОВ СФЕРЫ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ ОЛИМПЕЙСКИХ СПОРТИВНЫХ ЕДИНОБОРСТВ

Артур ПАЛАТНИЙ

Комитет Верховной Рады Украины по вопросам семьи, молодежной политики, спорта и туризма, г. Киев, Украина, e-mail: palatnyy.a@gmail.com

Аннотация. Возможности достижения спортсменами и эффективность и результативность деятельности в сфере физической культуры и спорта существенно детерминированы со стороны правового обеспечения. Цель исследования: охарактеризовать содержание нормативно-правовых документов в контексте развития олимпийских спортивных единоборств. Установлено, что нормативно-правовое обеспечение в Украине производится без учета специфики национального и международного развития видов спорта и их групп. Содержание документов в контексте развития олимпийских спортивных единоборств достаточно дискретное и сосредоточено на разнонаправленных аспектах. Существуют части документов в сфере физической культуры и спорта, которые непосредственно и косвенно касаются развития олимпийских спортивных единоборств.

Ключевые слова: нормативно-правовое обеспечение, спортивные единоборства, содержание, регулирование.

THE CONTENTS OF NORMATIVE LEGAL DOCUMENTS REGULATING THE SPHERE OF PHYSICAL CULTURE AND SPORT IN CONTEXT OF THE OLYMPIC COMBAT SPORTS EVOLUTION

Artur PALATNYIY

Committee of the Verkhovna Rada of Ukraine on Family Matters, Youth Policy, Sports and Tourism, Kyiv, Ukraine, e-mail: palatnyy.a@gmail.com

Abstract. Athletes' achievements, as well as the performance and effectiveness of physical culture and sports activities are determined considerably by legal ensuring. The purpose of the study is to elucidate the contents of normative legal documents in context of the Olympic combat sports. It has been found that normative legal ensuring in Ukraine is extended without taking into account the specificity of national and international development of kinds of sports or their groups. The contents of the documents in question in context of the Olympic combat sports are rather discrete and focused upon multidirectional aspects. The available set of documents is directly or indirectly connected with the sphere of physical culture and sport and thus pertains to the Olympic combat sports.

Keywords: normative-legal ensuring, combat sports, contents, regulation.

Постановка проблеми. Одним із стратегічних напрямів формування зовнішнього іміджу країни, державної політики на внутрішньому рівні є якісний розвиток спорту [2, 4]. Соціально-економічна ситуація в нашій країні за останній період зазнавала та зазнає великих змін, проте важливість перемог спортсменів України не зменшилася [5, 6]. Безпосередні

досягнення спортсменів та ефективність і результативність діяльності сфери фізичної культури та спорту суттєво детерміновані з боку правового забезпечення. Водночас, ми виявили наявність значних прогалин у науковому обговоренні питань нормативно-правового забезпечення розвитку олімпійських спортивних єдиноборств в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Суть нормативно-правового забезпечення галузі фізичної культури та спорту у своїх дослідженнях намагалося розкривати багато фахівців. Серед них відзначимо роботи, пов'язані із законодавчим розвитком спорту вищих досягнень в Україні [2, 4, 30], сучасним станом державного управління фізичною культурою й спортом в Україні та Європі [3, 7]. Ці дослідження мають характер узагальнень, притаманних загалом сфері фізичної культури та спорту України, та не містять інтерпретації інформації й не відображають ситуації, яка утворилася щодо окремих груп видів спорту. Це дає підстави стверджувати про актуальність зазначеної теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими темами та планами. Дослідження виконано відповідно до теми «Теоретико-методичні основи управління тренувальним процесом та змагальною діяльністю в олімпійському, професійному та адаптивному спорті» (номер державної реєстрації 0116U003167) на 2016–2020 рр. плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету фізичної культури.

Мета – охарактеризувати зміст нормативно-правових документів у контексті розвитку олімпійських спортивних єдиноборств.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних наукової та методичної літератури і джерел інформаційної мережі Інтернет, аналіз документальних матеріалів, нормативно-правових документів сфери фізичної культури та спорту України.

Результати дослідження. У сфері фізичної культури та спорту України за 1991–2017 рр. було розроблено та оприлюднено значну кількість документів. Підвищення документотворення спостерігається в роки Ігор Олімпіад та наступного за ним, що пов'язане із результативністю виступів на цих змаганнях. Розподіл за категоріями свідчить про таке співвідношення: 55% для основних документів, 35% – індивідуальних та 10% – змінні, пов'язані із олімпійськими спортивними єдиноборствами. У межах окремих видів олімпійських спортивних єдиноборств чітких критеріїв щодо співвідношення за категоріями не спостерігається. Також можна констатувати про суттєву диспропорцію документів, спрямованих на надання нагород, премій тощо, і тих, які реально можуть вплинути на розвиток групи олімпійських спортивних єдиноборств. У цій статті буде вивчено зміст частини нормативно-правових документів.

Одним із перших нормативно-правових документів, що засвідчують певні кроки у розвитку спорту та зокрема спортивних єдиноборств, є Угода про співробітництво між Міністерством молоді та спорту Української Радянської Соціалістичної Республіки та Національним Управлінням з фізичного виховання та спорту Угорської Республіки у галузі фізичної культури та спорту [31]. У змісті цього документа важливим є ініціювання та підтримання форми контактів, співробітництва й обмінів, зокрема проведення спільних навчально-методичних семінарів, зустрічей і змагань зі східних єдиноборств. Також у цьому напрямі заплановано обмін між клубами і федераціями, спортивними делегаціями, командами, окремими спортсменами, проведення двосторонніх і багатосторонніх міжнародних спортивних змагань, навчально-тренувальних змагань, навчально-тренувальних зборів, спортивних літніх таборів [31].

Основним нормативно-правовим документом сфери фізичної культури беззаперечно є Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [29]. Ураховуючи значну кількість наукових досліджень, присвячених висвітленню змісту цього документа, хочемо зупинитися лише на тлумаченні системних понять для дисертаційного дослідження та ключових моментах, які мають вплив на розвиток спортивних єдиноборств.

Уважаємо важливою характеристику такої дефініції, як «вид спорту», під якою варто розуміти різновид змагальної діяльності у спорті, що здійснюється з дотриманням визначе-

них правил. Однією із норм закону є окрема група олімпійських видів спорту (види спорту, що введені до програми Олімпійських ігор). Окрім цього, в обраному напрямі діяльність можуть здійснювати суб'єкти сфери фізичної культури і спорту. Це фізичні або юридичні особи, які діють з метою розвитку фізичної культури і спорту. До суб'єктів сфери фізичної культури і спорту належать фізичні особи (зокрема спортсмени), фахівці сфери фізичної культури і спорту, заклади фізичної культури і спорту та інші відповідні органи влади [29].

Згідно з цим документам визначено можливість громадян щодо вільного вибору видів спорту та фізкультурно-спортивних послуг. Це, урахуваючи популярність і видовищність спортивних єдиноборств, дає підстави для додаткового наголошування на важливості нашого досліджування.

У 1996 році згідно з постановою «Про заходи щодо залучення коштів для забезпечення підготовки та участі спортсменів і тренерів України у XXVI Олімпійських та III Параолімпійських іграх 1996 року» [19] визначено важливі положення, які мали б сприяти підвищенню фінансового забезпечення підготовки та участі спортсменів України у відповідних змаганнях [19]: нарахування податку на прибуток підприємств або прибуткового податку з громадян, безкоштовного передання як добровільних пожертв; відміна оподаткування прибутковим податком з громадян; надання у рік проведення XXVI Олімпійських ігор індивідуальних ліцензій на право одержання та використання добровільних пожертвувань в іноземній валюті; здійснення першочергового фінансування витрат, пов'язаних із підготовкою та участю спортсменів і тренерів України у XXVI Олімпійських іграх 1996 року.

Одним з прикладів державної політики з розвитку групи спортивних єдиноборств є Наказ щодо заходів Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України на виконання Указу Президента України від 25 грудня 2000 року N 1376 «Про Комплексну програму профілактики злочинності на 2001–2005 роки» [27]. У ньому в обов'язковому порядку йдеться про потребу визначення дислокації спортивних клубів, секцій, фізкультурно-оздоровчих груп, де проводиться навчально-тренувальна робота зі східних єдиноборств, кікбоксингу, боксу, видів боротьби тощо. Наявність такого документа та безпосередньо цього положення вказує на спробу державних інституцій урегулювати (з боку вивчення географії розташування клубів) розвиток спортивних єдиноборств та певне асоціювання цього аспекту з показниками злочинності в Україні.

Змістом одного з документів [23] було визначено необхідність утворення Організаційного комітету з підготовки та участі спортсменів України в Олімпійських, Паралімпійських і Дефлімпійських іграх, Всесвітніх іграх з неолімпійських видів спорту, Всесвітніх іграх з єдиноборств, Всесвітніх студентських іграх, чемпіонатах світу та Європи. Це вказує на найвищий рівень державницького погляду на міжнародну політику, зокрема ту, яка визначається досягненнями наших спортсменів на наймасштабніших міжнародних змаганнях.

Змістом цього документа визначається залучення усіх державних гілок влади до розв'язання представницької функції на міжнародному рівні. Однак, на наш погляд, у цьому і полягає, певною мірою, дискретність державної підтримки розвитку різних видів спорту, зокрема спортивних єдиноборств. Можна спостерігати, що спорт вищих досягнень у частині забезпечення участі та підготовки (частково) отримує належну підтримку. Однак для попередніх етапів становлення спортсменів приділяють значно менше уваги.

Визначаючи номенклатуру нормативно-правового забезпечення, ми зіткнулися із різними типами документів. Проте більш детальне вивчення змісту документів вказало на суттєву диспропорцію та зміщення акцентів у створенні таких у напрямі нагородних.

У процесі свого становлення усі олімпійські спортивні єдиноборства проходили достатньо схожу процедуру визнання на теренах сучасної України. Нормативним документом, що регламентує цю діяльність, є «Положення про порядок визнання в Україні видів спорту» [25]. Цим документом також регламентується низка дефеніцій, які застосовуються в контексті нашої проблематики дослідження. Визначальними серед них є вид спорту, версія виду спорту, види програми змагань тощо.

Зміст цього документа вказує, що в Україні можуть бути визнаними та розвиватися лише ті види спорту, які не пов'язані з антигуманними проявами. Поява та офіційне визнання виду спорту автоматично створює можливість закладам освіти проводити підготовку фахівців, закладам дитячо-юнацьких спортивних шкіл та спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю відкривати відділення; інших організацій проводити змагання різного рангу (зокрема чемпіонати України, інші всеукраїнські та міжнародні змагання) [25].

Офіційне визнання державними організаціями виду спорту зумовлює можливість в установленому порядку присвоювати спортивні звання та розряди, виплачувати винагороди спортсменам України, які досягнули певних результатів на змаганнях тощо.

У частині відповідальності під час введення виду спорту виникає необхідність систематичного додавання інформації до державної статистичної звітності з фізичної культури і спорту, а загалом діяльності з підготовки спортсменів до змагань з виду спорту – ліцензування центральним органом виконавчої влади з фізичної культури і спорту.

У процесі контент-аналізу нормативно-правового забезпечення ми зіткнулися із кількома непересічними документами, які пов'язані із опосередкованим стимулюванням розвитку спортивних єдиноборств, зокрема олімпійських. Так, у Наказі Міністерства юстиції України «Про державну реєстрацію та перереєстрацію друкованих засобів масової інформації» зафіксовано реєстрацію низки друкованих засобів масової інформації, серед яких вказано журнал «Планета єдиноборств» [9].

Окрім того, важливість зазначеного напрямку в науковому та науково-популярному просторі відзначена наданням окремого пункту в рубрикуванні науково-технічної інформації ДК 022:2008 згідно з наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики і Національного класифікатора України. Зокрема під пунктом 77.03.31 міститься рубрика «Проблеми спортивних єдиноборств (УДК 796.082)» [5].

Зазначені положення, виявлені у відповідних нормативно-правових документах, вказують на зацікавлення розвитком спортивних єдиноборств не лише у вузькому колі фахівців галузі фізичної культури і спорту, але й різноманітних інших напрямках. Це, на наш погляд, потужний вияв опосередкованого рівня уваги до зазначеної проблематики.

Ще одним чинником, який засвідчує намагання системного розвитку спортивних єдиноборств, є наявність у Наказі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України «Про Зведений план науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 роки» [20] уведення окремих тем. Однією з них є 2.9 «Індивідуалізація тренувального процесу кваліфікованих єдиноборців», спрямованих на обґрунтування побудови тренувального процесу кваліфікованих єдиноборців із позиції індивідуального підходу до визначення та застосування ключових характеристик та методик тренування. На думку фахівців, які брали участь у розробленні теми (Г. В. Данько, Національний університет фізичного виховання і спорту України; А. Т. Маляренко, Харківська державна академія фізичної культури; М. П. Савчин, Львівський державний університет фізичної культури; С. В. Латишев, Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського), запропонований науковий напрям сприятиме ефективному перебігові адаптаційних процесів під час багаторічної підготовки єдиноборців та забезпечуватиме, з високою імовірністю, найвищі досягнення у головних змаганнях сезону. Іншою самостійною темою у цьому ж документі представлено тему 2.27 «Контроль адаптаційних перебудов серцево-судинної системи кваліфікованих спортсменів у спортивних єдиноборствах упродовж макроциклу підготовки» під керівництвом фахівця Державного науково-дослідного інституту фізичної культури і спорту О. В. Майданюка. За твердженням автора, ідеї цього наукового напрямку, дослідження адаптаційних перебудов серцево-судинної системи впродовж річного циклу підготовки кваліфікованих спортсменів у спортивних єдиноборствах дадуть передумови для ефективного удосконалення безпосередньо системи підготовки [20].

Олімпійські спортивні єдиноборства, як невід'ємна частина олімпійських видів спорту, повинні суворово враховувати зміст документів стосовно організації науково-мето-

дичного та медичного забезпечення підготовки спортсменів-кандидатів на участь в Олімпійських іграх [22].

Він декларує створення підпорядкованих документів: положення про організацію науково-методичного забезпечення підготовки спортсменів-кандидатів на участь в Олімпійських іграх; положення про організацію медичного забезпечення підготовки спортсменів-кандидатів на участь в Олімпійських іграх; типової структури Цільової програми підготовки спортсменів-кандидатів на участь в Олімпійських іграх; типової структури річного плану підготовки; списку керівників комплексних наукових груп та фахівців, які рекомендовані для проведення наукових консультацій з підготовки спортсменів-кандидатів на участь в Олімпійських іграх [22].

На наш погляд, сформовані у цьому документі завдання надзвичайно широко окреслюють діяльність певних груп фахівців у підготовці спортсменів з олімпійських видів спорту, зокрема спортивних єдиноборств. Виникає суперечність між наявними завданнями та можливістю їх ефективного здійснення у повному обсязі з урахуванням щільного графіку тренувального та змагального режимів спортсменів. Так, змагальна діяльність у спортивних єдиноборствах здебільшого пов'язана із наявністю двох–чотирьох системних змагань у річному макроциклі підготовки. Отож забезпечення якісним медичним обстеженням є ускладнене.

Виявлене дає підстави говорити про вихід на перший план потреби з'ясування можливості перерозподілу повноважень між різними організаційними структурами, зацікавленими у розвитку олімпійських видів спорту та зокрема спортивних єдиноборств. У цьому напрямі перспективним є пошук резервів з боку національних федерацій та децентралізація функції контролю з підготовки спортсменів, посилення власної ролі спортсмена та тренера у визначенні стратегії підготовки до відповідальних змагань року (чотириріччя).

Для розвитку спортивних єдиноборств, як і для інших видів спорту, має важливе значення діяльність національних федерацій. Окрім того, у межах діяльності федерацій системоутворювального значення набуває фінансова підтримка та забезпечення [17].

У цьому напрямі ми виявили документ щодо порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування. Наявність такого документа дає змогу додатково залучати кошти в установленому порядку для реалізації основних завдань національних федерацій зі спортивних єдиноборств. Він також визначає окрему програму "Фінансова підтримка громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування" [17].

Зміст одного з документів пов'язаний зі створенням робочої групи з підготовки до XXX літніх Олімпійських ігор 2012 року у м. Лондоні [28]. Зазначені у ньому заходи мають значний (пов'язаний з усіма олімпійськими видами спорту, у яких представлена Україна) спектр поширення. Фактично стверджувати, що цей документ регламентує розвиток спортивних єдиноборств, можна лише опосередковано. Здебільшого це вкотре визначає домінуючу роль представництва виду спорту на Іграх Олімпіад, а не безпосереднє зацікавлення в популяризації, стратегічній політиці розвитку спортивних єдиноборств.

Визначено, що першим пріоритетом у діяльності Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту на 2010 рік є створення умов для успішного виступу українських атлетів на юнацьких Олімпійських іграх 2010 року (Сінгапур), I Всесвітніх іграх єдиноборств 2010 року (Пекін), Іграх XXX Олімпіади 2012 р. (Лондон), де серед інших представлені олімпійські спортивні єдиноборства. Посилення реалізації цього напряму діяльності міністерства передбачало на першому етапі підвищення ефективності функціонування державних центрів олімпійської підготовки [24].

Схожі декларації наявні у плані роботи Міністерства, спрямованого на виконання завдань і заходів Державної програми економічного й соціального розвитку України на 2010 рік (2278–17). Згідно з його змістом передбачено створення умов для розвитку олімпійських, неолімпійських видів спорту, забезпечення участі національних збірних команд України

у змаганнях міжнародного рівня, зокрема для успішного виступу українських атлетів на I Всесвітніх іграх єдиноборств 2010 року (Пекін) [26].

Окрім відомчих документів, розвиток спортивних єдиноборств опосередковано можна розглядати з боку інших державних організацій. Так, забезпечення належної фізичної та спеціальної підготовки курсантів (майбутніх працівників Академії митної служби України) передбачено за допомогою проведення практичних навчальних занять з дисциплін "Фізичне виховання" та "Спеціальна підготовка". У межах цих занять обов'язковому плануванню повинно підлягати функціонування спортивних секцій, зокрема зі спортивних єдиноборств із проведенням міжкурсівих та міжфакультетських спартакіад тощо [13].

Ми виявили дані, згідно з якими на 2011–2013 роки карате (сьогодні внесене до програми Ігор Олімпіад) входило лише до другої групи відповідно до категорійності неолімпійських видів спорту. Так, до першої категорії віднесені види спорту, які належать до програм Всесвітніх ігор з неолімпійських видів спорту тощо, визнані МОК та SPORTACCORD, а до другої – ті види спорту, які входять до програми Всесвітніх ігор з єдиноборств (інших змагань), що визнані МОК та SPORTACCORD, під час проведення останніх змагань, у яких спортсмени брали участь, а також види спорту, у яких у процесі проведення чемпіонатів світу серед дорослих беруть участь спортсмени не менш ніж 40 країн світу [21]. Це засвідчує важливість звернення уваги МОКу до цього виду спорту. Фактично за рішенням про введення карате до програми Ігор Олімпіад було переміщено вид спорту в національному рейтингу з другої категорії неолімпійських видів спорту до пріоритетів у підготовці до змагань Ігор XXXII Олімпіади (Токіо, Японія).

Важливість нормативно-правового забезпечення підготовки українських спортсменів (зокрема представників спортивних єдиноборств) до Ігор Олімпіад підкреслено самою наявністю та змістом положення про Експертну раду з питань підготовки та участі спортсменів України в Олімпійських іграх при Державній службі молоді та спорту України [14]. Відзначимо, що зміст цього документа, як і більшості інших, зосереджено на наданні нормативно-правової підтримки спортсменів на рівні спорту вищих досягнень. Це, на наш погляд, не стільки сприяє розвитку виду спорту загалом, скільки стимулює федерації, тренерів та спортсменів до дискретності уваги до підготовки на різних рівнях цільово-результативної спрямованості занять спортом.

Як підтвердження зазначеного, наводимо зміст «Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для розвитку фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту» [18]. Більшість з наявних належать до сфери спорту вищих досягнень та безпосередньо регулюють забезпечення саме підготовки національних збірних та спортсменів «екстракласу».

Значно менше уваги приділено нижчим рівням [18]. Наявні окремі положення, які за певних обставин можуть бути трактовані для розвитку масового спорту в групі спортивних єдиноборств. Серед цих положень – напрям, пов'язаний з витратами на капітальний ремонт та реконструкцію наявних, проектування та будівництво нових будівель і спортивних споруд державних підприємств та установ, що належать до сфери управління Мінмолодьспорту; забезпечення діяльності Всеукраїнського центру фізичного здоров'я населення "Спорт для всіх"; організація та проведення згідно з Єдиним календарним планом фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів на відповідний рік. До того ж останній напрям також містить фінансування навчально-тренувальних зборів збірних команд України з олімпійських та неолімпійських видів спорту на території України та за кордоном, всеукраїнських і міжнародних змагань тощо [18].

Отримана інформація вказує, що потрібно звернути увагу на розвиток спортивних єдиноборств з боку масового спорту. Часткова (фактично мізерна) увага до цієї групи видів спорту вказує на потребу пошуку не лише ефективних нормативно-правових регуляторів діяльності, але й суб'єктів, які можуть реалізувати такий напрям. На наш погляд, серед відповідальних суб'єктів можна розглядати безпосередньо федерації з видів спорту. Це в умо-

вах децентралізації державної політики у різних сферах є беззаперечно актуальним. Також важливого значення в цих умовах набуває якість співпраці різних суб'єктів галузі на рівні центральних, регіональних та місцевих осередків діяльності в тому чи іншому олімпійському виді спортивного єдиноборства.

Упродовж тривалого періоду відбувалося узгодження одного із системних нормативно-правових актів забезпечення розвитку спортивних єдиноборств (інших видів спорту), яким є «Єдина спортивна класифікація України» [15].

Для низки видів спортивних єдиноборств, які не належать до програми Ігор Олімпіад у межах України, розроблено Положення про рейтинг з неолімпійських видів спорту в Україні [16]. Для нас цей документ цікавий з позиції перебування в цій групі упродовж тривалого періоду карате. Лише в останнім часом, із прийняттям рішення про внесення до програми змагань Ігор Олімпіад ситуація змінилася. Хоча за даними багатьох дослідників та істориків сучасного спорту, це питання піднімали на сесіях МОК упродовж багатьох років.

Варто наголосити на тому, що постановку завдань з розвитку неолімпійських видів спорту надзвичайно складно регламентувати, адже кожна з федерацій визначає свій вектор діяльності. Одні можуть керуватися потребою виходу на найвищий міжнародний рівень у межах олімпійського спорту, інші можуть цього не прагнути.

Для розвитку олімпійського, не олімпійського спорту та їхніх окремих видів вважаємо важливим визначення норм витрат на проведення спортивних заходів державного та міжнародного рівня, які затверджені відповідними нормативними документами [12].

Аналізування змісту цього документа вказало, що усі сучасні олімпійські спортивні єдиноборства належать до другої групи, яка представлена швидкісно-силовими, складнокоординаційними видами спорту та спортивними єдиноборствами. Отже, станом на 2013 рік серед олімпійських видів спорту – бокс, боротьба вільна, боротьба греко-римська, дзюдо, тхеквондо (ВТФ), фехтування та неолімпійський вид спорту – карате (WKF).

Ті чи інші зовнішні для галузі, тобто з боку різних державних структур, впливи здійснювалися на нормативно-правовому рівні достатньо нерівномірно. Однак серед загальнодокументів варто виокремити ті, які стосувалися внесення змін до переліку центральних спортивних шкіл вищої спортивної майстерності та спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, видатки на утримання яких здійснюються з державного бюджету [8].

Це значною мірою дає підстави говорити про потребу в підготовці спортсменів того чи іншого рівня (хоча здебільшого йшлося винятково про висококваліфікованих спортсменів), а також задоволення певних потреб соціальних груп на регіональному та загальнодержавному рівні.

Одним із потужних чинників стимулювання роботи найбільш кваліфікованих кадрів сфери фізичної культури та спорту можна вважати зміст нормативних документів різних років, пов'язаних із заохоченням спортсменів і тренерів з олімпійських та неолімпійських видів спорту. У межах цих документів визначено граничні розміри винагород [10].

Новітні нормативно-правові ініціативи в напрямі розвитку спорту та окремих його видів груп можна вбачати в затвердженні Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року [11].

Важливим з огляду на наявну соціально-політичну та економічну ситуацію України є врахування чинників різного рівня. Це суб'єктивні та об'єктивні, зовнішні та внутрішні.

У зв'язку із цим, пропонується кілька варіантів розвитку галузі загалом. Це відповідно суттєво впливає на розвиток і окремих груп видів спорту, керування якими проводять відповідні національні федерації з виду спорту.

У межах першого варіанта керівні організації передбачають збереження традиційної системи розвитку фізичної культури і спорту. У другому варіанті заплановано здійснення організаційно-практичних заходів та створення автономної системи управління сферою фізичної культури та спорту. Третій варіант, розкритий у змісті документа, вважається найбільш

оптимальним. Він, зокрема, передбачає спільні зусилля органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства у напрямі проведення реформ у сфері фізичної культури та спорту з метою приведення її відповідно до європейських вимог і стандартів [11].

Висновки. Нормативно-правове забезпечення в Україні проводиться без урахування специфіки національного та міжнародного розвитку видів спорту та їх груп. Це вказує на потребу застосування екстраполяції щодо базових положень під час акцентування зусиль у розвитку окремих олімпійських спортивних єдиноборств та їх групи загалом.

Загальна кількість нормативно-правових документів, пов'язаних із олімпійськими спортивними єдиноборствами, свідчить про зростання зацікавленості з боку державних інституцій, проте не має чіткої динаміки упродовж 1991–2017 рр. Підвищення цієї діяльності спостерігається в роки Ігор Олімпіад та наступного за ним, що пов'язане із результативністю виступів на цих змаганнях. У межах окремих видів олімпійських спортивних єдиноборств чітких критеріїв щодо співвідношення різного типу на виявлено.

Зміст нормативно-правових документів сфери фізичної культури та спорту в контексті розвитку олімпійських спортивних єдиноборств є досить дискретним та зосередженим на різноспрямованих аспектах. Наявною є частка документів, безпосередньо пов'язаних зі сферою фізичної культури та спорту (наприклад щодо змін у переліках спортивних шкіл, заохочення спортсменів і тренерів, програм розвитку різного рівня, забезпечення підготовки спортсменів і команд, проведення змагань тощо). Однак виявлено змістову частину нормативно-правових документів, які опосередковано пов'язані зі сферою фізичної культури та спорту, проте стосуються розвитку олімпійських спортивних єдиноборств (наприклад, щодо рубрикатора науково-технічної інформації, реєстрації друкованих засобів масової інформації, заходів підвищення обороноздатності держави і зміцнення потенціалу Збройних сил України, науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту, програми економічного й соціального розвитку України, профілактики злочинності тощо).

Перспективи подальших досліджень передбачають виявлення змісту нормативно-правових документів сфери фізичної культури стосовно окремих видів олімпійських спортивних єдиноборств.

Список літератури

1. Дутчак М. В. Класифікація професій у сфері фізичної культури і спорту в Україні: стан та перспективи [Електронний ресурс] / М. В. Дутчак // Спортивна наука України. – 2010. – № 2. – С. 25–41.
2. Костенко М. П. Законодавче та нормативно-правове забезпечення розвитку спорту вищих досягнень в Україні / М. П. Костенко // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. – Київ, 2003. – С. 12–17.
3. Кузьменко О. Сучасний стан державного управління фізичною культурою й спортом в Україні та Європі // Держава та регіони. – 2011. – № 3. – С. 36–41.
4. Мічуда Ю. П. Нормативно-правове забезпечення олімпійської підготовки в Україні: проблеми та шляхи вдосконалення / Ю. П. Мічуда // Актуальні проблеми фіз. культури і спорту. – Київ, 2004. – № 1. – С. 10–16.
5. Національний класифікатор України. Рубрикатор науково-технічної інформації ДК 022:2008 : наказ, Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 31.12.2008.
6. Нормативно-правове та організаційно-управлінське забезпечення розвитку фізичної культури і спорту в Україні / В. П. Корж, Ю. О. Павленко, М. В. Дутчак [та ін.] // Актуальні проблеми фіз. культури і спорту. – Київ, 2006. – № 10. – С. 4–12.
7. Олійник М. О. Правові основи організації та управління фізичною культурою, спортом і туризмом в Україні / М. О. Олійник, А. П. Скрипник. – Харків : Харківський державний інститут фізичної культури, 2000. – 292 с.

8. Про внесення змін до переліку центральних спортивних шкіл вищої спортивної майстерності та спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, видатки на утримання яких здійснюються з державного бюджету : постанова Кабінету Міністрів України № 579 від 30.10.2014 р.

9. Про державну реєстрацію та перереєстрацію друкованих засобів масової інформації : наказ Міністерства юстиції України № 2066/5, 01.12.2008.

10. Про заохочення спортсменів і тренерів з олімпійських та неолімпійських видів спорту : постанова Кабінету Міністрів України № 91 від 04.02.2016.

11. Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року : Постанова, Кабінет Міністрів України № 115 від 01.03.2017.

12. Про затвердження норм витрат на проведення спортивних заходів державного та міжнародного рівня : постанова Кабінету Міністрів України № 689 від 18.09.2013.

13. Про затвердження Плану заходів Державної митної служби України, спрямованих на підвищення обороноздатності держави, зміцнення потенціалу Збройних Сил України на 2010–2012 рр. : наказ Державної митної служби України № 1129 від 01.10.2010.

14. Про затвердження Положення про Експертну раду з питань підготовки та участі спортсменів України в Олімпійських іграх : наказ Державної служби молоді та спорту України № 1810 від 12.12.2011 р.

15. Про затвердження Положення про Єдину спортивну класифікацію України : наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. Реєстр. № 106/22638 від 11.01.2013, № 1413 від 13.12.2012.

16. Про затвердження Положення про рейтинг з неолімпійських видів спорту в Україні : наказ Міністерства молоді та спорту України. Реєстр. № 1991/24523 від 22.11.2013, № 876 від 07.11.2013.

17. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування : постанова Кабінету Міністрів України, № 165 від 05.03.2009.

18. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для розвитку фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту : постанова Кабінету Міністрів України № 152 від 29.02.2012 р.

19. Про заходи щодо залучення коштів для забезпечення підготовки та участі спортсменів і тренерів України у XXVI Олімпійських та III Параолімпійських іграх 1996 року : постанова Верховної Ради України, № 116/96-ВР від 03.04.1996.

20. Про Зведений план науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 роки : наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 4525 від 20.12.2010 р.

21. Про категорійність неолімпійських видів спорту на 2011–2013 роки : наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 2094 від 13.07.2011 р.

22. Про організацію науково-методичного та медичного забезпечення підготовки спортсменів – кандидатів на участь в Олімпійських іграх : наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту № 806/58 від 16.03.2009 р.

23. Про підготовку та участь спортсменів України в Олімпійських, Паралімпійських і Дефлімпійських іграх, Всесвітніх іграх з неолімпійських видів спорту, Всесвітніх іграх з єдиноборств, Всесвітніх Універсіадах, чемпіонатах світу та Європи : Указ Президента України № 1113/2005 від 19.07.2005 р.

24. Про підсумки діяльності Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту щодо реалізації соціально-економічної політики у 2009 році та визначення завдань на 2010 рік : рішення Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту № 1/1 від 09.02.2010 р.

25. Про порядок визнання в Україні видів спорту : наказ Міністерства України у справах молоді та спорту. Реєстр. № 602/10882 від 01.06.2005, № 76 від 28.04.2005.

26. Про реалізацію завдань і заходів Державної програми економічного і соціального розвитку України на 2010 рік : наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту № 2156 від 07.07.2010 р.

27. Про реалізацію Указу Президента України від 25 грудня 2000 року № 1376/2000 "Про Комплексну програму профілактики злочинності на 2001–2005 роки" : наказ Державного комітету молодіжної політики спорту і туризму України, № 293 від 14.02.2001 р.

28. Про створення робочої групи з підготовки до XXX літніх Олімпійських ігор 2012 року у м. Лондон : наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту № 2637/169 від 05.08.2010 р.

29. Про фізичну культуру і спорт : Закон України № 3809-ХІІ від 24.12.93.

30. Сітнікова Н. С. Системний підхід держави до покращення Олімпійського руху України на сучасному етапі // Держава та регіони. 2012. – № 1 (37). – С. 49–53.

31. Угода про співробітництво між Міністерством молоді та спорту Української Радянської Соціалістичної Республіки та Національним Управлінням по фізичному вихованню та спорту Угорської Республіки у галузі фізичної культури та спорту від 31.05.1991 р.

Стаття надійшла до редколегії 19.12.2017

Прийнята до друку 27.12.2017

Підписана до друку 29.12.2017